

Mishnah Avot, chapter 1

משנה אבות פרק א

(1) Moshe received the Torah [including the ethical teachings that follow in this Tractate] from [He, that revealed Himself, at] Sinai, and transmitted it to Yehoshua, and Yehoshua to the Elders [who immediately proceeded him], and the Elders to the Prophets [who proceeded them] and the Prophets handed it down to the [120 Sages] members of the Great Assembly [who included Zerubavel, Nehemiah, and Mordechai. They were referred to as the Men of the Great Assembly because they restored the attributes: Great, Mighty, and Awesome, given by Moshe Rabbeinu to God, after Jeremiah and Daniel omitted them due to the exile]. They stated three things [to preserve the Torah]: Be deliberate in judgement [even if the same question had already been ruled upon, deliberate again], develop many disciples [even if at the present time they are not of totally pure character] and [ordain Rabbinical laws that will] make a fence for the Torah [to keep people away from transgressions, an example would be the laws of *muktzah*].

רבנו עובדיה מברטנורא

א משה קבל תורה מסיני. אומר אני לפי שמסכת זו אינה מיוסדת ע"פ מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה אלא כולם מוסרים ומדות וחכמי העולם ג"כ חברו ספרים כמו שהמציאו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חברו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו, משה קבל תורה מסיני לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכת לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני: **מסיני.** ממי שנגלה בסיני: **לזקנים.** שהאריכו ימים אחרי יהושע ואותם הזקנים לזקנים אחרים עד שהגיעו לתחלתם של נביאים, שהן עלי הכהן ושמואל הרמתי: **לאנשי כנסת הגדולה.** ק"ך זקנים היו, וזרובל שריה רעליה מרדכי בלשן שהיו בימי עזרא כשעלו מן הגולה בבית שני, ומכללם חגי זכריה ומלאכי ונחמיה בן חכליה וחבריהם. ונקראו כנסת הגדולה לפי שהחזירו העטרה ליושנה. שמשא אמר (דברים י) האל הגדול הגבור והנורא. באו ירמיה ודניאל ולא אמרו גבור ונורא. והם החזירים כבתחלה לפי שאמרו הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו שאלמלא כן האריך אומה זו יכולה להתקיים מפני כמה אומות: **הם אמרו ג' דברים.** הרבה דברים אמרו אלא ג' דברים הללו אמרו (שהן) שיש בהם קיום התורה: **הוא מתונין בדין.** שאם בא דין לפניך פעם ושנים וג'. לא תאמר דין זה כבר בא לפני ושניתי ושלשתי בו. אלא הוא מתונים כלומר ממתנין קודם שתפסקו הדין: **והעמידו תלמידים הרבה.** לאפוקי מרבן גמליאל דאמר כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש קמ"ל שמלמדו תורה לכל אדם ואין צריך לבדוק אחריו. ובלבד שלא יהיה ידוע מענינו שמעשיו מקולקלים וסאני שומיעניה א"נ אשמעינן שאם העמיד תלמידים בבחרותו יעמיד תלמידים בזקנותו דכתיב (קהלת יא) בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך: **ועשו סיג לתורה.** גדר שלא יבוא ליגע

(2) Shimon HaTzaddik [who was the High Priest after Ezra] was one of the remaining members of the Great Assembly [with whom the Oral Tradition had remained]. He would often say: The world depends on three things: The Torah [as it says: "If not for My covenant day and night, I would not have ordained heaven and earth" (Jeremiah 33:25)], Divine

service [of the sacrifices in the Temple, as we find that after the offerings of Noach the verse states: "Never again shall I curse the ground on account of man" (Genesis 8:21),] and the practice of kind deeds [as it says: "For I have said: The world is built on loving kindness" (Psalms 89:3)].

(3) Antignos [a man] of Socho received [an Oral Tradition] from Shimon HaTzaddik. He used to say: Be not like servants who serve their master with the intention that they may receive reward, but rather be like servants who serve their master without the intention of receiving reward [but rather out of love] and [yet] let the fear of Heaven be upon you [so that you are extra careful not to transgress].

(4) [The pair of] Yose ben Yoezer, a man of Tzereidah, and Yose ben Yohanan

רבנו עובדיה מברטנורא

באיסור תורה כגון שניות לעריות ושות לשבת דכתיב (ויקרא יח) ושמרתם את משמרת. עשו משמרת למשמרת: **ב משירי**. משירי שלאחר שמתו כלן נשתיירה הקבלה בידו. והוא היה כהן גדול אחר עזרא: **הוא היה אומר**. כלומר כך היה מרגלא בפומיה תמיד וכן כל ר' פלוני אומר. הוא היה אומר. שבמסכת זו. פי' היה רגיל לומר כן תמיד: **העולם עומד**. לא נברא העולם אלא בשביל ג' דברים הללו: **על התורה**. שאלמלי לא קבלו ישראל את התורה לא נברא שמים וארץ. דכתיב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת: **ועל העבודה**. עבודת הקרבנות שכן שנינו במסכת תענית שאלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ. ומצינו שבשביל הקרבנות שהקריב נח שנבע (הקדוש ברוך הוא) שלא יביא מבול לעולם. הרי שהעולם עומד על הקרבנות: **ועל גמילות חסדים**. דכתיב (תהלים פט) עולם חסד יבנה. וגמילות חסדים הוא לשמח חתנים. ולנחם אבלים. ולבקר חולים. ולקבור מתים. וכיוצא בזה: **ג פרס**. לשון ערך ערכך מתרגמינן פורסנא הוא מה שאדם נותן למי שעבד אותו והוא אינו חייב בדין ליתן לו כלום. כמו מה שיתן אדם לבנו קטן או לאשתו או לעבדו מפני קורת רוח שעשו לו. ואפילו לתקות פרס כזה לא יעבוד אדם את בוראו אלא מאהבה בלבד: **ויהי מורא שמים עליכם**. אע"פ שאתה עובד מאהבה עבוד ג"כ מיראה שהעובד מאהבה זריו במ"ע. והעובד מיראה נזהר ממצות ל"ת. ונמצאת עבודתו שלמה. וכן אמרו חז"ל עבוד מאהבה עבוד מיראה. שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא בועט: **ד יוסי בן יועזר איש**

ב שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים: **ג אנטוניגוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק**. הוא היה אומר, אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם: **ד יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש**

a man of Jerusalem, [were members of the “Pairs” who comprised the leadership during the second Temple era, with the first, listed in the Mishnah, being the Nasi, or President, and the second being, the Av, or the chief of the of the Sanhedrin Court, they] received [an Oral Tradition] from them [Antignos and Shimon the righteous]. Yose ben Yoezer, a man of Tzereidah, says: Let your house be a meeting place for the Sages, and become dusty with the dust of their feet [by following their footsteps] and drink up their words in thirst.

(5) Yose ben Yohanan a man of Jerusalem says: Let your house be open wide [as was the tent of Abraham which had an entrance in each direction to facilitate wayfarers] and [rather than purchasing slaves] let the poor be members of your [employed] household, do not engage in much gossip with women [as this may lead to intimacy], they said this regarding one's own wife [during her *niddah* cycle], how much more so does this apply to his neighbor's wife. Hence, the

רבנו עובדיה מברטנורא

צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים. כל התנאים הנזכרים בפרק זה זוג זוג פלוני ופלוני קבלו מפלוני ופלוני. הראשון מהם נשיא. והשני אב ב"ד: יהי ביתך בית ועד לחכמים. כשירצו החכמים להתקבץ ולהתועד יהיה ביתך מוכן לדבר זה שיהיו רגילים לומר נתקבל בבית של פלוני. שא"א שלא תלמוד מהם איזה דבר חכמה. משלו משל למה הדבר דומה לנכנס לחנותו של בושם אע"פ שלא לקח כלום מ"מ ריח טוב קלט והוציא עמו: והוי מתאבק בעפר רגליהם. כלומר שתלך אחריהם. שהמהלך מעלה אבק ברגליו. וההולך אחריו מתמלא מאבק שהוא מעלה ברגליו. פ"א שתשב לרגלים על הארץ שכך היו נוהגים שהרב יושב על הספסל והתלמידים יושבים לרגליו על גבי קרקע: והוי שותה בצמא את דבריהם. כאדם צמא ששותה לתיאבון ולא כאדם שבע שקץ במוזונו שמואס אפילו בדברים הערבים וטובים: ה' יהי ביתך פתוח לרוחה. כביתו של אברהם איבנו ע"ה שהיה פתוח לארבע רוחות העולם. כדי שלא יצטרכו האורחים להקיף למצוא הפתח: ויהיו עניים ב"ב. ולא יקנה עבדים לשמשו מוטב שיהנו ישראל מנכסיו ולא זרע כנען הארור: באשתו אמרו. מדקאמר עם האשה ולא אמר עם אשה. למדנו שבאשתו אמרו. אי דמפרשי באשתו נדה בלבד. שלא יבא לידי הרגל עבירה. ומדברי המשנה נראה דאפילו באשתו טהורה. וכן אמרו חז"ל (חגיגה ה) ומגיד לאדם מה שיחור אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידין לו בשעת הדין אלא אם כן צריך לפייסה לדבר מצוה כגון רב דשח ושחק ועשה צרכיו: מכאן אמרו חכמים. רבינו הקדוש בסדר המשניות כתבה מדברי חכם זה שאמר ואל תרבה שיחה עם האשה למדו חכמים לומר כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו. מצאתי כתוב כשאדם מספר לאשתו קורותיו כך וכך אירע לי

ירושלים קבלו מהם. יוסי בן יועזר איש צרידה אמר, יהי ביתך בית ועד לחכמים, והוי מתאבק בעפר רגליהם, והוי שותה בצמא את דבריהם: ה' יוסי בן יוחנן איש ירושלים אמר, יהי ביתך פתוח לרוחה, ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל וחמר באשת חברו. מכאן אמרו חכמים, כל זמן שאדם

Sages said: One who engages in too much conversation with women, brings evil upon himself, idles himself from the study of Torah, and in the end will inherit Gehinnom.

(6) Yehoshua ben Prachiah and Nittai from Arbeily received [an oral tradition] from them [from Yose ben

Yoezer and Yose ben Yohanah]. Yehoshua ben Prachiah says: Appoint for yourself one teacher [for basic studies though you should have many teachers for logical reasoning] and acquire for yourself a [trusted] friend [even if it cost you money] and judge everyone [you do not know to be evil] beneficially.

(7) Nittai from Arbeily says: Distance yourself from an evil neighbor [so that you do not learn from his actions and furthermore, so that you are not punished with him, as it is said: Woe to the wicked and woe to his neighbor! (see Rashi, Numbers, 17:1)]. Do not associate with a wicked man [the association itself carries an unpleasant odor], and [although the wicked may be temporarily

מַרְבֵּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה, גֹּרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ, וּבוֹטֵל מִדְּבַרֵי תוֹרָה, וְסוֹפּוֹ יִרְשׁ גֵּיהֵנּוֹם: וְיְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתַּאי הָאֲרֵבֵלִי קִבְּלוּ מֵהֶם. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר, עֲשֵׂה לָךְ רֵב, וּקְנֵה לָךְ חֵבֵר, וְהוּי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת: זְ נִתַּאי הָאֲרֵבֵלִי אוֹמֵר, הִרְחַק מִשְׁכָּן רָע, וְאַל תִּתְחַבֵּר לְרָשָׁע, וְאַל תִּתְיַאֵשׁ מִן

רבנו עובדיה מברטנורא

עם פלוני היא מלמדתו לחרחר ריב. כגון קרח שספר לאשתו מה שעשה משה שהניף את הלויים תנופה והביאתו בדברים לידי מחלוקת. א"נ מתוך שהוא מספר לה שחבריו גנזוהו וביישוהו אף היא מבזה אותו בלבב וזה גורם רעה לעצמו: **ובוטל מדברי תורה.** שנמשך אחר דברים בטלים ואינו עוסק בתורה: **ו עשה לך רב.** רמב"ם פירש אע"פ שאינו ראוי להיות לך רב. עשה אותו רב עליך ולא תלמוד בינך לבין עצמך. ואני שמעתי עשה לך רב שיקבל לו רב אחד שילמוד ממנו תמיד. ולא ילמוד היום מאחד ולמחר מן האחר. ואע"ג דבמסכת ע"א (דף יט) אמרו הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה כבר פירשו ואמרו הני מילי בסברא שטוב לו לשמוע סברת הרבים. אבל לענין גמרא מחד רב מעלי כי היכי דלא ליפגום לישניה: **וקנה לך חבר.** ואפילו אתה צריך לקנותו בדמים יקרים ולפזר עליו ממון כדי שתקנה אהבתו. אבל ברב לא שייך לומר קנה לך רב שהרב צריך ללמד בחנם: **והוי דן את כל האדם לכף זכות.** כשהדבר בכף מאזנים ואין לו הכרע לכאן ולכאן כגון אדם שאין אנו יודעים ממעשיו אם צדיק אם רשע ועשה מעשה שאפשר לדונו לזכות ואפשר לדונו לחובה. מדת חסידות הוא לדונו לכף זכות. אבל אדם שהוחזק ברשע מותר לדונו לחוב שלא אמרו (שבת צו) אלא החושד בכשרים לוקה בגופו מכלל שהחושד ברשעים אינו לוקה: **ז הרחק משכן רע.** שלא תלמוד ממעשיו. ועוד שלא תלקה עמו במפלתו דאוי לרשע ואוי לשכנו: **ואל תתחבר לרשע.** שכך אמרו חכמים כל המתדבק לרשעים אע"פ שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם. למה הדבר דומה לנכנס לביתו של בורסי אע"פ שלא לקח ממנו כלום מ"מ ריח רע קלט והוציא עמו: **ואל תתיאש מן הפורענות.** שלא תאמר רשע זה מעשיו מצליחין אֵלך ואדבק עמו והואיל

successful] do not ever abandon faith in [their eventual] retribution.

(8) Yehudah ben Tabbai and Shimon ben Shatah received [an Oral Tradition] from them [from Yehoshua ben Prachiah and Nittai from Arbeily]. Yehudah ben Tabbai says: Do not play the part of advocate [for one party by advising him what arguments to present, even if you think he is right].

When the litigants are standing before you regard them both as guilty [so that you can establish the truth], but when they leave [even though one is guilty] regard them both as innocent, once they have accepted the judgment [since the guilty one may have erred and thought he was correct but is not a thief].

(9) Shimon ben Shatah says: Be thorough in the interrogation of witnesses, and be careful in your words, lest through them [i.e., from the kind of questions asked during the interrogation, since it is from them that] they learn [the arguments that you favor and come] to utter falsehood [in their arguments].

(10) Shemaya and Avtalyon [who were converts and descendants of Sanherib, **Av-talyon** is an acronym for **Av**, Head of **talyon** children in Aramaic, who was the head of the Court] received [an Oral Tradition] from them [from Yehudah ben Tabbai and Shimon ben Shatah]. Shemaya says: Love work [even if you don't

רבנו עובדיה מברטנורא

והשעה משחקת לו. לכך אמר ואל תתיאש מן הפורענות. כלומר דע שמהרה תבא עליו פורענות כי פתאם יבא אידו: **ח אל תעש עצמך כעורכי הדינין**. כאותן אנשים שעורכים ומסדרים טענות בעלי הדין לפני הדיינים. שאסור לאדם לגלות דינו לאחד מבעלי הדין ולומר לו עשה כך בשביל שתזכה בדיןך ואע"פ שיודע שהדין עמו. פירוש אחר כעורכי הדיינין כגדולי הדיינים. ובתלמיד היושב לפני רבו מדבר שלא יעשה עצמו כגדולי הדיינים לדבר לפני רבו כפוסק את הדין. עורכי לשון ערכאות של פרסיים (גיטין ט-י) ערכאות של בית דוד. ומפי אחרים שמעתי אל תעש עצמך כגדולי הדיינים לכוף בעלי דינים שיבואו לדון לפניך: **יהיו בעיניך כרשעים**. שלא יטה לך לאחד מהם לומר איש פלוני חשוב הוא ולא יטעון טענת שקר. שאם אתה אומר כן אין אתה רואה לו חובה: **כשקבלו עליהם את הדין**. שלא תחשוד החייב לומר גזלן היה זה. אלא תאמר שמא טועה היה ולא נתכוין לגזול. אי נמי נתחייב אחד מהם שבועה ונשבע לא תאמר לשקר נשבע: **ט והוי זהיר בדבריך**. שלא יאמר הדיין שמא כך וכך היה מעשה או אם היה הדבר כך היה פלוני זכאי ומתוך דברים הללו לומר בעד"א או העדים לומר דבר שלא היה: **י שמעיה ואבטליון**. גרי צדק היו ומבני בניו של סנחריב היו ושמעתי שמפני שהיה אבטליון אב בית דין נקרא בשם זה שפירושו אב לקטנים. כי טליא בלשון ארמי קטן. כמו אמר יוחנן [מגילה ד ע"ב] כד הוינא טליא כשהייתי קטן. ליייתו טליא וטליותא [יבמות קיד ע"א]. יבואו קטן וקטנה. אף כאן אבטליון אביהן של יתומים קטנים: **אהב**

הפרענות: **ח יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם**. יהודה בן טבאי אומר, אל תעש עצמך כעורכי הדינין. וכשהיו בעלי דינין עומדים לפניך, יהיו בעיניך כרשעים. וכשנפטרים מלפניך, יהיו בעיניך כזכאין, כשקבלו עליהם את הדין: **ט שמעון בן שטח אומר**, הרי מרבה לתקור את העדים, והוי זהיר בדבריך, שמא מתוכם למדו לשקר: **י שמעיה ואבטליון קבלו מהם**. שמעיה

need it for a livelihood, for idleness brings idiocy (Ketubot 5:5), scorn positions of authority [for positions of authority shorten one's lifespan] and do not become intimate with the authorities [so that they invest you with power].

אומר, אהוב את המלאכה, ושנא את הרבנות, ואל תתודע לרשות: יא אבטליון אומר, חכמים, הזהרו בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל: יב הלל ושמיאי קבלו מהם. הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן,

(11) Avtalyon says: Sages, be careful of

your words [so that they may not be misunderstood] lest you be condemned to exile and be exiled to a place of evil waters [where there are heretics who will look to misquote you, so as to prove their beliefs], and the disciples who will come after you follow, will drink of them [i.e., these false beliefs] and die with the result that the Name of Heaven becomes profaned.

(12) Hillel and Shammai received [an Oral Tradition] from them [from Shemaya and Avtalyon]. Hillel says: Be of the disciples of Aaron, Loving and pursuing

רבנו עובדיה מברטנורא

את המלאכה. אפילו יש לו במה להתפרנס חייב לעסוק במלאכה. שהבטלה מביאה לידי שיעמום: ושנא את הרבנות. ולא תאמר אדם גדול אני וגנאי לי לעסוק במלאכה. דאמר ליה רב לרב כהנא פשוט נבלתא בשוק וטול אגרא ולא תימא כהנא אנא. גברא רבא אנא. וסניא בי מלתא. פירוש אחר ושנא את הרבנות. התרחק מלנהוג שררה על ציבור שהרבנות מקברת את בעליה: ואל תתודע לרשות. כדי ליטול שררות על ידיה. אי נמי אל תודע לרשות. שלא יעבירוך על דעת קונך כמו שאירע לדואג האדומי: לרשות. השררה קרויה רשות מפני שהרשות בידה לעשות כרצונה: יא הזהרו בדבריכם. שלא תניחו מקום לטעות בדבריכם: שמא תחובו חובת גלות. כלומר אף על פי שבמקום שאתם בו אין שם מינים יש לחוש שמא יגרום החטא ותתחייבו גלות: ותגלו למקום. שיש שם אנשים שמראים פנים בתורה שלא כהלכה והם כנוי למים הרעים. ויבינו מתוך דבריכם דברים שאינם הגונים וישתו התלמידים הבאים אחריכם מאותם דברי מינות וימותו בעונם: ונמצא שם שמים מתחלל. שישארו אותן דעות בטלות בעולם כמו שקרה לאנטיגנוס איש סוכו עם צדוק ובייתוס תלמידיו שאמר להם אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס ואמרו הם אפשר פועל עושה מלאכה כל היום וטורח ולערב אינו מקבל פרס. ויצאו מן הדת הם ותלמידיהם ונקראים צדוקים ובייתוסים עד היום: יב הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום. פירשו באבות דרבי נתן כיצד היה אהרן אוהב שלום כשהיה רואה שני בני אדם מתקוטטים היה הולך לכל אחד מהם שלא מדעת חבירו ואמר לו ראה חברך איך הוא מתחרט ומכה את עצמו על שחטא לך והוא אמר לי שאבוא אליך שתמחול לו. ומתוך כך כשהיו פוגעים זה בזה היו מנשקים זה את זה. וכיצד היה מקרב הבריות לתורה כשהיה יודע באדם שעבר עבירה היה מתחבר עמו ומראה לו פנים צהובות. והיה אותו אדם מתבייש ואמר אילו היה יודע צדיק

peace, loving your fellow man and bringing them closer to the Torah. [Aaron would routinely approach, individually, each of the parties in an argument and state that the other sent him to apologize and seek his forgiveness. He would also purposely associate with sinners who were embarrassed by that association and

אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרֵבן לתורה: יג הוא היה אומר, נגד שְׂמָא, אָבד שְׂמָה. ודלא מוסיף, יסיף. ודלא יליף, קטלא חיב. ודאשתמש בתגא, חלף: יד הוא היה אומר, אם אין אני לי, מי לי. וכשאני לעצמי, מה אני. ואם לא עכשיו, אימתי: טו שמאי אומר, עשה תורתך קבע. אמור מעט ועשה הרבה, והוי מקבל את כל

would be moved to repent.]

(13) He used to say: One that seeks fame, loses fame and one who does not add to his knowledge causes it to cease, and one who does not study [refuses to learn at all] deserves death and one who makes [private] use of the crown [of Torah] shall perish.

(14) He used to say: If I am not [going to do *mitzvot*] for myself, then who is [going to do it] for me? And [even if I do *mizvot*] if I am only for myself, then what am I [compared to all the obligations incumbent on me]? And if not now [during my lifetime, in this world, then], when?

(15) Shammai says: Make your Torah studies your primary activity [and all other activities secondary]. Say little but do much [as our Patriarch Abraham did, who said to the angels: “And I shall take a piece of bread so you may satisfy yourselves” (Genesis 18:5), but he actually prepared food from three bulls (see Rashi *ibid.* verse 7)] and [when you invite into your home] receive all people

רבנו עובדיה מברטנורא

זה מעשי הרעים כמה היה מתרחק ממני ומתוך כך היה חוזר למוטב. הוא שהנביא מעיד עליו (מלאכי ב) בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: יג נגד שמא אבד שמייה. מי שנמשך לו שמו מרחוק מתוך שררה ורבנות, מזהרה יאבד שמו שהרבנות מקברת את בעליה, נגד לשון משיכה. תרגום משכו. נגיד: ודלא מוסיף. מי שאינו מוסיף על למודו: יסיף. יסוף מפיו מה שכבר למד וישכח תלמודו. ויש גורסין יאסף כלומר יאסף אל עמיו וימות בלא עת: ודלא יליף. קשה מדלא מוסיף הלכך קטלא חיבי: ודאשתמש בתגא חלף. המשתמש בכתרה של תורה כאדם המשתמש בכליו חלף ועבר מן העולם. תגא בלשון ישמעאל כתר. וי"מ תגיא ר"ת תלמיד גברא אחרינא שאסור לאדם להשתמש בתלמידים שאינן תלמידיו. ואני שמעתי ודאשתמש בתגא המשתמש בשם המפורש חלף ואבד שאין לו חלק לעולם הבא: יד אם אין אני לי. אם אין אני זוכה לעצמי מי יזכה בשבילי: וכשאני לעצמי. ואפילו זכיתי לעצמו מה הוא הזכות הזוה ובמה נחשב הוא כנגד מה שאני חיב לעשות: ואם לא עכשיו. בעוה"ו: אימתי. שמא בימי הזקנה לא יעלה בידי: טו עשה תורתך קבע. שיהיה עיקר עסקך ביום ובלילה בתורה וכשתהיה יגע מן הלמוד תעשה מלאכה, ולא שיהיה

with a pleasant countenance [feeding people with a frown is as if he has not fed them].

(16) Rabban Gamliel used to say: Appoint a teacher for yourself [with whom you could discuss *halachik* issues] and [thus] avoid doubt [when rendering a ruling]. And do not make a habit of tithing by estimation [since tithes are set Biblically as exactly one-tenth, though *terumah* may be separated by estimation, since Biblically there is no minimum or maximum amount].

(17) Shimon his son says: All my life I grew up among the Sages and I have not found [anything better] for a person [who had been insulted] than [responding with] silence. [Even] regarding study [speech] is not the most important thing, rather, practice is [and one receives reward for the practice and not the preaching]. And too much talk brings about sin [as is illustrated, when Havah

רבנו עובדיה מברטנורא

עיקר עסקך במלאכה וכשתפנה מן המלאכה תעסוק בתורה. ומצאתי כתוב עשה תורתך קבע שלא תחמיר לעצמך ותקל לאחרים. או תחמיר לאחרים ותקל לעצמך. אלא תהא תורתך קבע לך כמו לאחרים. וכן הוא אומר בעזרא ז'. כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד לבני ישראל. כמו שהכין לבו לעשות כך היה מלמד לבני ישראל: **אמור מעט ועשה הרבה**. כמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שאמר תחלה (בראשית יד) ואקחה פת לחם ובסוף ויקח בן בקר רך וטוב: **והוי מקבל את כל האדם**. כשאתה מכניס אורחים לביתך לא תתן להם ופניך כבושות בקרקע שכל הנותן פניו כבושות בקרקע אפילו נתן כל מתנות שבעולם מעלים עליו כאילו לא נתן כלום. שלשה אזהרות זוהר שמאי כנגד שלשה מעלות שהזכיר ירמיה. חכם גבור ועשיר. כנגד חכם אמר עשה תורתך קבע. כנגד עשיר אמר אמור מעט ועשה הרבה. כנגד גבור אמר הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. שיכבוש יצרו וילחום כנגד לבו הרע. ושנינו איזהו גבור הכובש את יצרו: **טז עשה לך רב**. לענין הוראה מדבר עכשיו. אם בא דין לפניך ונסתפקת בו עשה לך רב: **והסתלק מן הספק**. ולא תפסוק עליו אתה לבדך כי הא דרבא כי הוי אתיא טריפתא לגביה הוי מכניף לכולהו טבחי דמתא מחסיא אמר כי היכי דלמטיין שיבא מכשורא: **ואל תרבה לעשר אומדות**. שהמפריש מעשרות מאומד אינו נצול מן הקלקלה. אם פוחת ממה שראוי ליתן מעשרותיו מתוקנים ופירותיו מקולקלים. ואם העדיף על שהיה ראוי ליתן פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלים: **יז ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה**. מי ששומע חרפתו ושותק: **ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה**. ותדע לך שהשתיקה טובה. שאפילו המדרש והדרש והדבור בתורה שאין לך מדה טוב הימנה אין עיקר קבול השכר אלא בשביל המעשה. והדורש ואינו מקיים נוח לו אם היה שותק ולא היה דורש: **וכל המרבה דברים מביא חטא**. שכן מצינו בחוה שהרבתה דברים ואמרה אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא

האדם בסבר פנים יפות: **טז רבן גמליאל היה אומר, עשה לך רב, והסתלק מן הספק, ואל תרבה לעשר אומדות: יז שמעון בנו אומר, כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה. ולא המדרש הוא העיקר, אלא המעשה. וכל המרבה דברים, מביא**

added: "Do not touch" (Genesis 3:3), regarding the tree of knowledge, although it was only prohibited to eat from it and resulted in transgression].

(18) Rabban Shimon ben Gamliel says:

The [civilization of the] world stands on three things; on justice [to find innocent those who are innocent, and find guilty those who are guilty], on truth [that one does not lie to his fellow], and on peace [between nations, and individuals,] as it says: "Administer truth, justice and peace in your gates" (Zechariah 8:16).

רבנו עובדיה מברטנורא

תגעו בו. והוסיפה נגיעה שלא נאסרה בה ודחפה נחש עד שנגעה בו ואמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה ומתוך כך באה לידי חטא שאכלה מן הפרי. הוא ששלמה אמר (משלי ל) אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת: **יח העולם עומד**. ישובן של בני אדם מתקיים ואין זה כמו העולם עומד דלעיל: **על הדין**: לזכות את הזכאי ולחייב את החייב: **ועל האמת**. שלא ישקרו איש בעמיתו: **ועל השלום**. בין המלכיות ובין אדם לחבירו: